

Małgorzata Szwejkowska

Sprawozdanie z Seminarium Koła
Naukowego Psychiatrii Sądowej pt.
"Pedofilia - zagadnienia teoretyczne i
praktyczne", Olsztyn, 7 kwietnia 2013
r.

Studia Prawnoustrojowe nr 23, 263-265

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Sprawozdanie z Seminarium Koła Naukowego Psychiatrii Sądowej pt. „Pedofilia – zagadnienia teoretyczne i praktyczne”, Olsztyn, 7 kwietnia 2013 r.

Seminarium zorganizowane przez Koło Naukowe Psychiatrii Sądowej na Wydziale Prawa i Administracji UWM miało na celu próbę odpowiedzi na nurtujące zarówno przedstawicieli nauki, jak i opinię publiczną kontrowersyjne kwestie dotyczące przestępczości seksualnej skierowanej wobec małoletnich poniżej 15 roku życia. Zagadnienie to należy do stosunkowo szeroko poruszanych w mediach, stąd przekaz informacyjny na ten temat, nawet mimowolnie, dociera i dociera do wielu osób. Treść i sposób tego przekazu z pewnością inspirowało do zastanowienia się m.in. nad etiologią pedofilii oraz sposobami reakcji karnoprawnej na zjawisko zgwałcenia czy też seksualnego wykorzystania dziecka. Czyny te bowiem bardzo brutalnie ingerują w psychikę małoletnich, często też w ciało, rujnując dzieciństwo.

Warto przypomnieć, że polskie rozwiązania prawne w tym zakresie stanowią przyczynę do debaty toczącej się w 2009 r. w innych państwach Europy, np. we Francji, a doniesienia z Polski trafiały na czołówki gazet. Jeszcze bowiem niedawno przedstawiciele świata polityki w blasku fleszy inaugurowali otwarcie zakładów zamkniętych, w których miała być prowadzona m.in. terapia farmakologiczna (potocznie określana jako tzw. chemiczna kastracja) skazanych za przestępstwa seksualne ze zdiagnozowaną parafilią.

Otwierająca seminarium dr Małgorzata Szwejkowska, opiekun Koła Naukowego Psychiatrii Sądowej, zwróciła uwagę na konieczność przeprowadzenia dystynkcji pomiędzy pedofilią w znaczeniu medycznym a pedofilią w znaczeniu karnoprawnym. Pedofilia w świetle prawa jest bowiem znaczeniowo bardziej pojemna i obejmuje wszelkie zachowania seksualne podejmowane wobec osób małoletnich poniżej 15 roku życia, bez względu na fakt występowania parafilii u sprawcy czy też jakiegokolwiek różnicy wieku pomiędzy nim a pokrzywdzonym. Tymczasem w znaczeniu medycznym pedofilia nie oznacza jakiegokolwiek kontaktu o charakterze seksualnym z dzieckiem, lecz tylko taki, który jest wynikiem m.in. utrzymujących się długotrwałych intensywnych bodźców, fantazji seksualnych ukierunkowanych na osoby poniżej 13 roku życia, gdy odczuwający te fantazje czy bodźce ukończył 16 lat i jest o co najmniej 5 lat starszy niż osoba małoletnia.

Referat inicjujący spotkanie wygłosiła dr Elżbieta Żywucka-Kozłowska, która przedstawiła zagadnienia związane z etiologią przestępczości seksualnej wobec małoletnich, sposobami ich popełniania oraz wykrywaniem tego rodzaju czynów. Poruszone kwestie pobudziły słuchaczy oraz prelegentów do dyskusji – głównie w przedmiocie właściwego kształtowania reakcji karnoprawnej wobec sprawców tego rodzaju przestępstw. Głos zabrała m.in. dr Małgorzata Szwejkowska, wskazując, że większość seksuologów uważa, iż parafilie (w tym pedofilia) nie podlegają leczeniu, jako że kształtują się w okresie pokwitania, mają charakter trwały i utrzymują się przez całe życie osoby nimi dotkniętej. Stąd też zamiast o leczeniu należałoby raczej mówić o oddziaływaniach terapeutycznych (terapii) tego rodzaju sprawców. W Polsce terapia taka prowadzona jest przede w zakładach karnych. Powstają także zakłady zamknięte przeznaczone są dla skazanych z parafilią, którzy odbyli już karę pozbawienia wolności. Prelegentka podkreśliła, że w ostatnich latach wymiar kar za tego rodzaju przestępstwa istotnie wzrósł, a wymierzane sprawcom sankcje penalne są bardziej dotkliwe. Co to zasady są to kary bezwzględne, tj. skazani trafiają do zakładów karnych. Dziś już nie do pomyslenia są przypadki, aby w związku ze zgwałceniem małoletniego wymierzyć sprawcy karę pozbawienia wolności w wymiarze jednego roku lub dwóch z warunkowym zawieszeniem wykonania, co było jeszcze częste w latach 70. czy na początku lat 80. ubiegłego wieku.

W kolejnym referacie dr Robert Szostak zwrócił uwagę na czynniki wpływające na rewiktyzację małoletniego pokrzywdzonego, przy czym część wystąpienia poświęcił na naszkicowanie sylwetek sprawców oraz ich *modus operandi*. Podkreślił, iż mitem jest pogląd o konieczności przesłuchania osoby małoletniej jak najszybciej po zdarzeniu, gdyż tego rodzaju praktyka może pogłębiać odczucie traumy.

Temat praw pokrzywdzonego był następnie kontynuowany przez dr Krysztynę Szczechowicz, sędzię Sądu Okręgowego w Olsztynie. Prelegentka podała wnikliwej analizie nowelizację kodeksu postępowaniami karnego dotyczącą przesłuchania małoletnich świadków, w szczególności pokrzywdzonych, oceniając proponowane zmiany – co do zasady – jako korzystne, chociaż nasuwające kilka wątpliwości. Zaznaczyła przy tym, iż pokrzywdzone przestępstwem seksualnym dziecko (zazwyczaj dziewczynka), które nie ukończyło 15 roku życia, będzie mogło być przesłuchane w postępowaniu karnym wyłącznie jeden raz. Przesłuchanie to powinno odbyć się w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu, zapewniającym bezpośredni kontakt z osobą przesłuchiwaną wyłącznie sędziemu prowadzącemu przesłuchanie oraz psychologowi. Pozostałe osoby, w tym obrońca oskarżonego, będą mogły uczestniczyć w przesłuchaniu w tej części pomieszczenia, która zostanie odizolowana tzw. lustrem weneckim. W przypadku zaś małoletnich, którzy ukończyli 15 lat, nowelizacja przewiduje ich przesłuchanie przy użyciu środków komunikowania się na

odległość (wideo konferencja), z wyłączeniem możliwości ukazania pokrzywdzonemu wizerunku sprawcy, co korzystnie powinno wpłynąć na stan psychiczny przesłuchiwanego, obniżając poziom stresu. Do wątpliwości związanych z nowelizacją dr Krystyna Szczechowicz zaliczyła przede wszystkim brak ustaleń odnośnie płci sędziego prowadzącego przesłuchanie małoletniego świadka. W ocenie prelegentki przesłuchujący sędzia powinien być tej samej płci co pokrzywdzone dziecko, gdyż to ułatwiłoby nawiązanie z nim dobrego kontaktu w trakcie przesłuchania.

Referat wskazujący na występowanie zależności pomiędzy faktem uprzedniego seksualnego wykorzystania w dzieciństwie lub wczesnej młodości a późniejszym uprawianiem prostytucji wygłosiła dr Monika Kotowska. Prelegentka ograniczyła jednak swoje rozważania do genezy i charakterystyki prostytucji wśród mężczyzn, konstatując, że fakt bycia w przeszłości ofiarą przestępstwa seksualnego wykazuje korelację z uprawianiem prostytucji także wśród mężczyzn.

Seminarium zamknęły wystąpienia studentek zrzeszonych w Kole Naukowym Psychiatrii Sądowej. Panie: Magdalena Pietrzykowska, Daria Radzikowska, Danuta Nidzgorska oraz Sylwia Matura podsumowały dotychczasową wiedzę w zakresie charakterystyki przestępczości seksualnej (w szczególności utrwalania, posiadania i rozpowszechniania tzw. pornografii dziecięcej), symptomów seksualnego wykorzystania małoletniego, następstw psychicznych i fizycznych seksualnego wykorzystania oraz zwróciły uwagę słuchaczy na fakt, że sprawcami przestępstw seksualnych wobec małoletnich mogą być (jakkolwiek rzadko ma to miejsce w praktyce) także kobiety.

W podsumowaniu seminarium dr Małgorzata Szwejkowska podziękowała wszystkim prelegentom oraz słuchaczom za aktywny udział w tym wydarzeniu oraz wyraziła przekonanie, że wygłoszone referaty zostaną w przyszłości opublikowane w postaci monografii poświęconej wybranym aspektom karnoprawnym, procesowym i kryminologicznym związanym ze zjawiskiem seksualnego wykorzystania małoletnich.

Małgorzata Szwejkowska